סְמַארְטִי

חוברת הכנה

הכנה לתוכנית מחוננים ומצטיינים של משרד החינוך

כיתה ב' • שלב א'

מה הספר מכיל:

המלצות וטיפים • 3 תרגולי הבנת הנקרא • 3 תרגולי חשבון • 3 מבחנים לדוגמה

תוכן עניינים

חוברת הכנה לתוכנית מחוננים ומצטיינים של משרד החינוך 1

הקדמה להורים 3

המלצות וטיפים להורים 7

פֶּרֶק הֲבָנַת הַנִּקְרָא 9

💡 טִיפ 1 10

הֲבָנַת הַנִּקְרָא 1 11

💡 טִיפ 2 17

הֲבָנַת הַנִּקְרָא 2 18

💡 טִיפ 3 24

הֲבָנַת הַנִּקְרָא 3 25

פֶּרֶק חֶשְׁבּוֹן 31

💡 טִיפ 4 32

חֶשְׁבּוֹן 1 33

💡 טִיפ 5 48

חֶשְׁבּוֹן 2 49

💡 טִיפ 6 64

חֶשְׁבּוֹן 3 65

פֶּרֶק סִימוּלַצְיוֹת 80

סִימוּלַצְיָה 1 81

סִימוּלַצְיָה 2 98

סִימוּלַצְיָה 3 115

© סמארטי מבית היוצר בית ספר לחיים

אין להעתיק, לשכפל, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר, או לקלוט ספר זה או חלקים ממנו בשום צורה ובשום אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני לכל מטרה שהיא, ללא אישור כתוב מהיוצרים. שימוש מסחרי בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט, אלא באישור מפורש של היוצר.

הערות ותגובות יתקבלו בברכה כאן: contact@smarti-kids.co.il

ניתן להזמין את החוברת כאן: https://www.smarti-kids.co.il/shop/book

הקדמה להורים

הורים יקרים,

תודה שבחרתם בנו ללוות את ילדיכם במסע ההכנה לקראת מבחני הקבלה לתוכנית המחוננים והמצטיינים של משרד החינוך.

מדובר בצעד חשוב ומרגש, שמטרתו לאפשר לילדים למצות את יכולותיהם ולהגיע הכי רחוק שאפשר – בדרך חווייתית, מאתגרת ומותאמת לגילם.

מבחני הקבלה נועדו לאתר ילדים בעלי יכולות קוגניטיביות גבוהות ולהשקיע בהם תוספת תקציב משמעותית – אותם ילדים שמדינת ישראל מבקשת לזהות ולטפח במסגרת תוכניות ייעודיות, הכוללות העשרה, העמקה ותמיכה מיוחדת.

בכל שנה נבחרים כ-5%–7% מהתלמידים (מחוננים ומצטיינים), על סמך מבחנים פסיכוטכניים, שנבנו כדי לזהות כישורים שונים כמו חשיבה לוגית, יצירתיות, תפיסה מרחבית ועוד.

אנחנו כאן כדי להפוך את תהליך ההכנה להזדמנות חיובית ללמידה, סקרנות והעצמה.

נושאי הבחינה

מבחני המיון לתוכניות המחוננים כוללים מגוון רחב של נושאים פסיכוטכניים, שמחולקים לשלוש קטגוריות עיקריות:

שפה והיגיון

- אוצר מילים
- הסקת מסקנות
- אינטליגנציה רגשית
- אנלוגיות מילוליות
- השלמת משפטים
- קשרים בין מילים
- הבנת הנקרא
- ידע כללי
- ועוד

חשבון

- פעולות חיבור, חיסור, כפל וחילוק.
- נעלמים
- אנלוגיות מספריות
- שאלות מילוליות
- גיאומטריה (מושגים)
- שברים
- סדרות מספרים
- ועוד

חשיבה צורנית

- אנלוגיות
- סדרות
- מטריצות
- ראייה מרחבית
- דמיון
- ועוד

ראוי לציין כי למרות ריבוי הנושאים האפשריים לבחינת יכולות קוגניטיביות, בפועל מבחני הקבלה מתמקדים רק בחלק מהם. משרד החינוך נוהג לשלב נושאים שהופיעו בשנים קודמות, ולעיתים מוסיף הפתעות – שאלות מסוג חדש או שאלות במבנה מעט שונה.

רק במקרים חריגים (כגון תקופת קורונה או מלחמה), מפורסם מיקוד לקראת המבחנים. בשגרה, אין מידע מקדים רשמי, ולכן אנו בוחרים להתמקד בהכנה מקיפה, מתוך ניסיון והיכרות מעמיקה עם מבנה המבחנים לאורך השנים.

יש עוד המון מידע שיכול לעניין אתכם כהורים – אבל כדי לשמור על מיקוד ויעילות, נתחיל בשאלה אחת שחוזרת על עצמה פעמים רבות:

האם ההכנה למבחן משפרת את הסיכוי להתקבל לתוכניות?

לא פעם ולא פעמיים שמענו את המשפט "ילד מחונן לא צריך להתכונן לקראת המבחן". במקום לענות על כך בעצמנו, נספק לכם את ההתייחסות הרשמית של משרד החינוך.

משרד החינוך אינו מעודד הכנה ייעודית למבחני האיתור למחוננים, ונציגים באגף המחוננים אף טוענים כי אין בכך צורך. עם זאת, טענה זו לא נבדקה על ידי המשרד ולא נתמכת בנתונים מחקריים מטעמו.

לעומת זאת, בדוח מחקר של מרכז המחקר והמידע של הכנסת משנת 2017 שנערך לבקשת חברת הכנסת יפעת שאשא-ביטון, עלו בין היתר הנקודות הבאות:

01 "קורסי הכנה גורמים לאי-שוויון בין ילדים שיכולים לקבל הכנה (מפני שלהוריהם יכולת כלכלית) ובין ילדים שאינם יכולים לקבל הכנה כזאת"

02 "קורסי ההכנה מחטיאים את המטרה – איתור תלמידים שיש בהם יכולת המוגדרת מחוננות באופן טבעי. קורסי ההכנה גורמים לעיוות בתוצאות מבחני האיתור: חלק מהילדים שמתקבלים לתוכניות עקב הכנה, ייתכן שלא היו מתקבלים בלעדיה..."

03 "ההשתתפות בקורסים מסוג זה נפוצה יותר בערים מרכזיות וגדולות (כגון הוד השרון ותל אביב) מאשר ביישובי פריפריה"

כלומר הדוח המחקרי של מרכז המחקר והמידע סותר את טענות משרד החינוך.

כארגון שעוסק בהכנה למבחנים (ולכן לא אובייקטיבי לגמרי 😅) אנחנו מאמינים שבכל תרחיש חדש בחיים מומלצת הכנה – בין אם זו הליכה ראשונה לבית הספר לבד, ובין אם זה מבחן קבלה מאתגר – כדאי לבוא מוכנים.

המוטו שלנו פשוט: "מפתח חשוב להצלחה הוא ביטחון עצמי, מפתח חשוב לביטחון עצמי הוא הכנה" ולכן כחלק מההכנה אנחנו משתדלים לספק לילד תחושת מסוגלות ויכולת.

אנחנו לא מאמינים שההכנה משנה את מנת המשכל של הילד – אבל היא כן יכולה לעזור לו לבטא אותה בצורה מיטבית בזמן אמת. לכן אנו מתמקדים בשני היבטים מרכזיים:

שני היבטים מרכזיים

1 היכרות מוקדמת עם תנאי המבחן:

הכניסו את עצמכם לנעלי הילדים: מבחן הקבלה שונה מהמבחנים שהם מכירים, בין היתר ב:

- **מבנה המבחן:** מבחן עם אפשרויות בחירה לפתרון, סימון תשובות ב-X על דף המבחן, דפי טיוטה במבחן עצמו ועוד.
- **סביבה זרה:** מבחנים שאינם נערכים בכיתה (שלב ב'), להתכונן לשאלות שלא תלויות בידע, בוחנים חיצוניים ולא המורים בבית הספר.
- **מבחן מאתגר:** לחץ וניהול זמנים, תיעדוף שאלות, שאלות כמעט בלתי פתירות, דילוג על שאלות, אלימינציה של תשובות.
- **אתגרים נוספים:** ציפיות לקבלה לתוכנית – של הילד ושל הסביבה.

כל אלה עלולים ליצור בלבול או תסכול – והיכרות מוקדמת מצמצמת את הסיכוי להחמצות מיותרות.

2 התמודדות עם תנאי המבחן המאתגרים:

כאשר ילד נתקל בסוג שאלה חדש לראשונה תחת לחץ – ייתכן שיבזבז זמן יקר רק כדי להבין מה בכלל רוצים ממנו. חשיפה מוקדמת לשאלות לא מוכרות יוצרת "חיסון קוגניטיבי": הילד מפתח גמישות מחשבתית, מסוגלות וביטחון להתמודד גם עם אתגר חדש ולא מוכר וגם עם כישלונות.

כמה מילים על סמארטי

מאחורי סמארטי עומד חזון רחב ועמוק הרבה יותר מהכנה למבחן בודד. אנחנו רואים בעצמנו חלק ממהלך גדול ומשמעותי: הקמתו של "בית ספר לחיים" – מיזם שמטרתו להעניק לילדים כלים אמיתיים, מיומנויות ופרקטיקה להצלחה בחיים.

כחלק מקבוצת בית ספר לחיים, הגוף המוביל בישראל לפיתוח פלטפורמות הכנה למיונים קוגניטיביים (כולל מיוני הצו הראשון ויום המאה בצה"ל), אנו מביאים איתנו ניסיון מקצועי ומוכח בשטח משנת 2014. לאורך השנים ליווינו למעלה מ-400,000 תלמידים והובלנו מאות פרויקטים בשיתוף עיריות, בתי ספר ועמותות ברחבי הארץ.

החזון שלנו כולל הכשרה והעצמה של ילדים במגוון תחומים: לימודיים, מנטליים, חברתיים ורגשיים. כפי שאנו רואים זאת, מערכת החינוך כיום אינה מעניקה תמיד את מעטפת הכלים הנדרשת לעולם המחר, וכאן בדיוק אנחנו נכנסים לתמונה – כדי להשלים את החסר ולתת לילד שלכם את בסיס הביטחון והיכולת להצליח.

תוכנית המחוננים והמצטיינים של משרד החינוך היא צעד חשוב בכיוון הנכון – אבל לדעתנו, היא לא צריכה להיות מנת חלקם של מעטים בלבד. אנחנו מאמינים שכל ילד וילדה בישראל ראויים להזדמנות שווה לפתח את היכולות שלהם, לרכוש אסטרטגיות חשיבה ולהתכונן בביטחון לעולם המורכב, המשתנה והמרתק של המאה ה-21.

"כוון לירח. גם אם תחטיא, תנחת בין כוכבים" (לס בראון)

המלצות וטיפים להורים

אין ספק שמדובר באחת התחנות המשמעותיות והמוקדמות ביותר שיכולות להשפיע על כיוון חיי הילדים – נקודת מבחן שעשויה לפתוח בפניהם הזדמנויות רבות. זה קצת מלחיץ וגם מרגש, אך חשוב לזכור: ילדים הם ילדים והם יתנהגו כמו ילדים!

לכן, הדרך שבה אתם ההורים בוחרים לגשת לתהליך ההכנה, עשויה להשפיע לא פחות מהמבחן עצמו.

חשוב למצוא את דרך המלך, מצד אחד לעזור לילד להתכונן ולתת את המיטב ומצד שני להימנע מלחץ מיותר שעלול לפגוע בתחושת הביטחון והמסוגלות שלו.

הרשו לנו להציע כמה טיפים שיכולים לעזור לכם ללוות את הילד או הילדה בגישה בריאה ומאוזנת:

01 הפחתת הלחץ

התחילו את ההכנה כשמונה שבועות (כחודשיים) לפני מועד הבחינה. הכנה מוקדמת תאפשר קצב נינוח, תקטין את תחושת הדחיפות ותסייע לילדים להגיע רגועים ומוכנים יותר ליום המבחן.

02 לעשות את הטוב ביותר

יש לכם הזדמנות להעביר מסר משמעותי לילדים במהלך התקופה הקרובה והוא שהם לא תמיד יצליחו במה שהם רוצים להשיג, אבל הם יכולים לתת את הכי טוב שלהם – וזה מה שחשוב! – לדעתנו שיעור החיים הזה חשוב יותר מתוכנית המחוננים עצמה.

03 הילדים שלכם מוכשרים

מבחני המחוננים בודקים רק חלק מהיכולות שמרכיבות מחוננות. הם אינם מזהים כישורים כמו אינטליגנציה רגשית, מוזיקלית או יצירתיות. לכן, גם אם ילדכם לא יתקבל, אין בכך כדי להעיד דבר על ערכם או כישרונם; ייתכן שהבחינה פשוט לא נבנתה כך שתזהה את סוג המחוננות של ילדיכם.

04 בשלות נפשית

לא כל הילדים מוכנים רגשית למבחן בכיתה ב'. אם אתם מרגישים שהילד או הילדה עדיין אינם בשלים, אפשר לשקול לגשת למבחן בכיתה ג' – רמת המבחן גבוהה מעט אך הילדים יהיו בשלים יותר להתמודד עם האתגר.

05 איך מתמודדים עם תוצאות נמוכות?

במהלך התרגולים, טבעי שהילדים יתקלו בשאלות קשות ולעיתים גם יתייאשו. עודדו אותם וזכרו שציון המבחן נקבע ביחס לתוצאות של ילדים אחרים (בדיוק כמו הפסיכומטרי) – ולא כל שאלה חייבת להיפתר. העיקר הוא להתאמץ, ללמוד ולשפר.

06 הכנה מאוזנת עדיפה על הכנה מוגזמת

אין טעם להעמיס הכנות רבות ולצפות לעלייה קיצונית ב-IQ. במקום זאת, התמקדו בהכנה סבירה שמחזקת את הביטחון, את ההיכרות עם סוגי השאלות ואת ההתמודדות עם הפתעות.

07 מה אם הילד לא רוצה?

אם הילד מתנגד בתוקף להתכונן, אין טעם להפעיל לחץ, משום שבדרך כלל ההשפעה שלילית. תוכנית המחוננים והמצטיינים היא אומנם תוכנית מרתקת ומעניינת, אך גם מאתגרת ודורשת התמדה ורצון מצד הילד. לכן היא מיועדת בעיקר לילדים שמביעים עניין, התמדה וסקרנות. נסו להצית עניין – למשל דרך חברים שמתכוננים, או דרך נושאים שמסקרנים אותו.

אימוץ הגישה הנכונה, לצד תרגול חכם וממוקד, יכולים לעשות את כל ההבדל. ניסינו לתמצת את עיקרי הדברים כאן, כדי להפוך את ההכנה לחוויה חיובית ומשמעותית – עבורכם ועבור ילדיכם.

אם אתם מעוניינים להמשיך לקבל עדכונים, טיפים וחדשות שוטפות בנושא מבחני המחוננים והמצטיינים - נשמח להזמין אתכם להצטרף לערוץ ה-WhatsApp שלנו, פתחו את המצלמה וכוונו אותה לקוד ה-QR שלפניכם:

הקבוצה שקטה, ומיועדת להורים שמתעניינים בתהליך ההכנה, בשינויים הצפויים, ובשאלות נפוצות שעולות לאורך הדרך.

"כל ילד צריך מבוגר אחד שיאמין בו" (הרב שלמה קרליבך)

פֶּרֶק
הַבָּנַת הַנִּקְרָא

טִיפ 1 | הַבָּנַת הַנִּקְרָא 1 | טִיפ 2 | הַבָּנַת הַנִּקְרָא 2 | טִיפ 3

הַבָּנַת הַנִּקְרָא 3

💡 טִיפ 1

שָׁלוֹם יְלָדִים יְקָרִים!

בְּכָל פַּעַם שֶׁתִּפְגְּשׁוּ סִימָן כָּזֶה – 💡 – תִּדְעוּ שֶׁזֶּה טִיפ חָכָם שֶׁיַּעֲזוֹר לָכֶם לְהִתְכּוֹנֵן לַמִּבְחָן וְלִצְבּוֹר יוֹתֵר נְקוּדוֹת!

טִיפ 1 – אִם לֹא יוֹדְעִים... מְנַחֲשִׁים!

אִם לֹא יוֹדְעִים מָה הַתְּשׁוּבָה – כְּדַאי לְנַחֵשׁ!

בְּכָל שְׁאֵלָה יֵשׁ 4 אֶפְשָׁרוּיוֹת. תָּמִיד יֵשׁ רַק תְּשׁוּבָה אַחַת נְכוֹנָה. אִם לֹא תְּסַמְּנוּ כְּלוּם – לֹא תְּקַבְּלוּ נְקוּדוֹת.

אֲבָל! אִם תְּנַחֲשׁוּ אֶת הַתְּשׁוּבָה – יֵשׁ סִיכּוּי שֶׁתִּקְלְעוּ לַתְּשׁוּבָה הַנְּכוֹנָה וּתְקַבְּלוּ נְקוּדוֹת!

אָז תָּמִיד תָּמִיד – סַמְּנוּ תְּשׁוּבָה, גַּם אִם אַתֶּם לֹא בְּטוּחִים!

📝 נַסּוּ תַּרְגִּיל:

אֵיזוֹ מֵהַמְּדִינוֹת הַבָּאוֹת אֵינָהּ חֲבֵרָה קְבוּעָה בְּמוֹעֲצַת הַבִּטָּחוֹן שֶׁל הָאו"ם?

- ☐ סִין
- ☐ גֶּרְמַנְיָה
- ☐ רוּסְיָה
- ☐ בְּרִיטַנְיָה

✏️ תִּרְשְׁמוּ אֶת הַנִּחוּשׁ שֶׁלָּכֶם כָּאן: _____

אַחַר כָּךְ, תְּבַקְּשׁוּ מֵאִמָּא אוֹ אַבָּא לְחַפֵּשׂ אֶת הַתְּשׁוּבָה הַנְּכוֹנָה בָּאִינְטֶרְנֶט – הִצְלַחְתֶּם לְנַחֵשׁ נָכוֹן?

📌 **טִיפ לַסּוֹף: לִפְנֵי שֶׁאַתֶּם מְסַיְּמִים פֶּרֶק – תִּבְדְּקוּ שֶׁלְּכָל הַשְּׁאֵלוֹת יֵשׁ תְּשׁוּבָה מְסֻמֶּנֶת. לֹא מַשְׁאִירִים שְׁאֵלָה רֵיקָה! 🎯**

הֲבָנַת הַנִּקְרָא 1

שָׁלוֹם תַּלְמִידִים,

לִפְנֵיכֶם הוֹרָאוֹת כְּלָלִיּוֹת:

01 מֻשָּׁךְ הַתַּרְגּוּל – 15 דַּקּוֹת.

02 קִרְאוּ אֶת קֶטַע הַמֵּידָע שֶׁלִּפְנֵיכֶם וְעָנוּ עַל הַשְּׁאֵלוֹת.

03 בְּכָל הַשְּׁאֵלוֹת עֲלֵיכֶם לִבְחוֹר אֶת הַתְּשׁוּבָה הַנְּכוֹנָה מִבֵּין 4 אֶפְשָׁרוּיוֹת.

04 עֲלֵיכֶם לִכְתֹּב X בַּמִּשְׁבָּצֶת שֶׁלְּיַד הַתְּשׁוּבָה שֶׁבְּחַרְתֶּם.

05 חָשׁוּב לְהַקְפִּיד לִרְשֹׁם אֶת הַ-X בְּצוּרָה בְּרוּרָה.

06 אִם תִּרְצוּ לְשַׁנּוֹת אֶת הַתְּשׁוּבָה שֶׁבְּחַרְתֶּם, תּוּכְלוּ לִמְחוֹק בְּעֶזְרַת מָחַק אֶת הַ-X שֶׁכְּתַבְתֶּם וְאָז לִכְתּוֹב X לְיַד הַתְּשׁוּבָה הַנְּכוֹנָה.

07 אִם תִּרְצוּ לִכְתֹּב הֶעָרוֹת אוֹ סִימוּנִים, תּוּכְלוּ לַעֲשׂוֹת זֹאת עַל הַדַּף הָרֵיק שֶׁקִּבַּלְתֶּם.

08 עַל גַּבֵּי הַמִּבְחָן כִּתְבוּ רַק אֶת סִימוּן הַתְּשׁוּבוֹת הַנְּכוֹנוֹת.

קִרְאוּ בְּנַחַת – הַתְּשׁוּבוֹת מִסְתַּתְּרוֹת בַּקֶּטַע!